

**БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА**

✉ гр. София, 1606, бул. "Петко Славейков" № 15А

☎ +359 (0) 2 915 98 20, ☎ +359 (0) 2 954 95 93, www.babkh.govtment.bg

СИГУРНОСТ ВСЕКИ ДЕН

**Научна оценка за необходимостта от включване на ваксинация срещу
ентеротоксемията по овцете във финансираната от
ДФ „Земеделие“ Държавна профилактична програма за 2014г.**

във връзка с Писмо № 759-ЗЖКФ от 11.02.2014г. на д-р Радослав Карабаджаков, заместник изпълнителен директор на БАБХ до проф. Бойко Ликов, директор на центъра за оценка на риска към БАБХ

Ентеротоксемиите, както в миналото, така и сега, са сериозен проблем в овцевъдството.

Това са заболявания, които протичат остро и обикновено завършват със смърт. Причинават се от *Cl. perfringens*, който произвежда токсини в чревния тракт. Заболяването засяга почти всички възрастови групи и смъртността варира от 20 до 40%.

Основните типове клостриидии са: А, В, С, Д, в зависимост от тяхната способност да произвеждат различни смъртоносни токсини и патологичното им въздействие върху организма. В общото наименование се включват:

1. А-ентеротоксемия – най-чувствителните групи са агнетата и по-младите овце;
2. В-ентеротоксемия (дизентерия) – засяга агнета до 14дни;
3. Д-ентеротоксемия (мек бъбрек) – засяга овце от всички възрастови групи, но по-често агнета от 1 до 3 месеца и тези, предназначени за ремонт от 6 месеца до 1 година (най-засегнати са добре охранените животни);
4. С-ентеротоксемия – засегнатите овце са над 1 година и обикновено заболяването протича свръхостро и завършва със смърт.

Основното, което трябва да се знае е, че ентеротоксемиите са факторно обусловени, ендогенни инфекции. Проявяват се само, когато условията в храносмилателния канал са благоприятни за размножаването на клостридиите, които са

широко разпространени в природата и са нормални обитатели в храносмилателния тракт на овцете.

Клостридиите са устойчиви и преживяват продължително време във външната среда, особено в почвата. Предразполагащите фактори, отключващи намножаването на клостридиите, са: неправилно хранене и поене, рязка смяна на типа хранене, заскрежен, плесенясал или много груб фураж, обилна паша, обездвижване през зимните месеци, внезапното преминаване на паша в ранна пролет. В това число влизат и стресови ситуации, като извършване на груби манипулации: (стригане, обезпаразитяване и ваксинации). Рязката промяна във външната температура и влажност също оказват неблагоприятно влияние.

При младите животни е доказано, че заразяването обикновено става от майките, които излъчват микроорганизма с фекалиите, както и със замърсеното време при бозаене. Предразполагащи фактори са лоша подготовка на майките през периода на бременността, което се изразява в недостиг на витамини, минерални соли и небалансирано хранене, лоши зоохигиенни условия във фермата, ненавременно закърмяне на агънцата или пребозаване. Понякога, заболяването може да се внесе в стопанството, с новозакупени животни от неблагополучни ферми, когато не се спазват задължителния престой и манипулации в карантинното помещение.

Ентеротоксемиите имат изразена есенно-зимна сезонност, но също се наблюдава и в пиковото време през агнилната кампания. Чрез изпражненията причинителят се излъчва в големи количества във фермата, като се контаминират постелята, почвата, предмети и инвентар.

Оценката е извършена въз основа на епизоотични и други показатели (Табл. 1) за приоритетите за епизоотичен контрол на заразните болести по животните от Стратегията на ЕС по здравеопазване на животните 2007-2013 (*DS 13/18-Priorities for disease control – Strategic objectives and performance indicators*). Приоритизирането на болестите е залегнало и в проекта на новия Регламент по здравеопазване на животните, който се предвижда да влезе в сила през 2015 година. Използването на този комплекс по показатели цели да се определи важността на нозоологичната единица в зависимост от сериозността здравето на животните, причинените икономически загуби и опасността за здравето на хората. Тази комплексна оценка дава възможност за преценяване важността

на съответната нозологична единица и доколко тя попада сред приоритетните болести, които биха могли да бъдат предложени на МЗХ и Министерския съвет за програмно дългосрочно финансиране.

Таблица 1. Показатели за определяне значението на ентеротоксемията по овцете за епизоотичния контрол на заразните болести по животните в България

A	Епизоотологични особености и рискове	Тежест на показателите по скалата от 1 до 5				
		1	2	3	4	5
1	Скорост на разпространение	Много равнос	Няма данни	Бавно	Средно бързо	Много бързо
2	Възприемчиви видове животни	един вид	Няма данни или се очаква да е ограничено	Ограничено (напр. само при свине и коне или преживни ЕПЖ ДПЖ)	Средно (няколко вида)	Високо(много видове)
3	Устойчивост на агента в околната среда вкл. в диви животни	Незначителна слаба	Няма данни	Средно устойчив	значително устойчив	Изключително устойчив и неизкореним от околната среда
4	Потенциал за разпространение във възприемчиви популации	Незначителен	Няма данни	Нисък	среден	Висок
5	Диви застрашени видове животни	незначителен	Не голям риск	Средно голям риск	Значителен риск	Сериозен риск
6	Потенциална опасност за	Незначителен риск	Не голям	Средно голям риск	значителен	Сериозен риск

	опазване здравето на хора и животни свързана с болни диви животни		риск			
7	Научни знания за болестта	Много високи	висок 5	Средни	Слаби	Ограничени
8	Наличие на болестта в ЕС (честота на проявление)	Екзотична (няма специфичен риск за появата и)	съпо ради- чна	Ендемична с благоприятна тенденция към намаляване на случаите	Езоотична- новопоявила се (съществува специфичен риск от поява)	Езоотична с неблагоприятна тенденция към увеличаване на случаите
9	Променливост на болестта (агент, гостоприемник, вектор)	постоянни едини	Ниска	Средна	Висока	Много висока
10	Влияние върху здравеопазването и хуманното отношение към животните	Незначително	Ниско	средно	Високо	Много високо
B	Влияние върху обществото (търговията се изключва)	1	2	3	4	5
11	Влияние на болестта върху производството (вкл. фермерите)	Няма	Няма данни	ниско	Средно	Високо

12	Икономическо и пряко влияние (вкл. разходите с натрупване (напр. ензоотично/епизоотично)	Няма	Няма данни	Ниско	Средно	Високо
13	Икономическо индиректно влияние (социално, търговия на дребно, туризъм)	Няма	Няма данни	Ниско	Средно	Високо
14	Влияние върху хуманното отношение към животните (вкл. поставянето на болестта под контрол)	Няма	Няма данни	Ниско	Средно	Високо
15	Влияние върху специфичните производства и канали за снабдяване	Няма	Няма данни	Ниско	Средно	Високо
16	Възможно влияние върху медиите (медиийна криза)	Няма	Няма данни	Ниско	Средно	Високо
17	Безопасността на храните/полза за развиващи	Изключително ограничено	Ниски стойности	Средно	Високи	Много високи

	се страни					
C	Влияние върху обществено-то здравеопазване	1	2	3	4	5
18	Риск за общественото здравеопазване и безопасността на храните	Не съществува	Няма данни	Слаб	Среден	Голям
19	Вероятността да се яви при хора	Не съществува	Изкл. рядко	Случайно от време на време	Средна	Висока
20	Въздействие/ ефект от появата му при хора	Няма	Няма данни	Слаб	Средно	Високо
21	Възможност да бъде използван за биотерористически цели	Не съществува	Много малка	Малка	Средна	Висока
D	Влияние върху търговията	1	2	3	4	5
22	Влияние върху международната търговия (заради стандартите на OIE)	Незначително	Слабо	Средно	Значително	Сериозен
23	Влияние върху търговията в общността и с трети страни	Незначително	Слабо	Средно	Значително	Сериозен

	(заради законодателството на ЕС)					
24	Влияние върху търговията в национален мащаб (заради националното законодателство)	Незначително	Малко	Средно	Значително	Сериозен
E	Мерки за борба	■	2	3	4	5
25	Наличие на ефективни средства за превенция и контрол на болестта	Много ефективни	Средно ефективни	Слабо ефективни	Много слабо ефективни	Не съществуват
26	Успех в превенцията и контрола върху болестта в други държави	Устойчиво висок	Висок	Среден	Слаб	Няма успех/опит
27	Технология, ваксини, лечение, достъпност/ надеждност)	Много висока	Висока	Средно висока	Слабо развити	Липсват
28	Наличност на диагностични средства	Много висока	Висока	Средно висока	Слабо достъпни налице само строго специализиран и лаборатории	Липсват

A-23, сп. 2,3 точки;

B-20, сп.2,86 точки;

С-12, ср. 3 точки;

Д-4, ср. 1,33 точки;

Е-4, ср. 1 точки.

Общо – 63 точки и средно с 3 точки в част С – т.е. заболяването Ентеротоксемия попада сред приоритетните нозологични единици с национално значение за България.

От посоченото по-горе се вижда, че основната грижа за недопускане проявленето на заболяването във фермата се пада на стопанина. При правилно отглеждане, включващо балансирано хранене, поддържане на добра хигиена, спазване на утвърдена технология и хуманно отношение, редовно обезпаразитяване на животните, възможността за поява и развитие на заболяването се свежда до минимум. Въпреки това, не може да се гарантира, че рисъкът от появя на заболяването винаги може да се елиминира напълно. Опасността от заболяването се състои и в това, че макар да има възможност за лечение (в продължение на 6-8 дни с антибиотики от групите на Амоксицилините/Ветримоксин Л.А. или Тетрациклините/Тетравет Л.А., витамин С), при най-чувствителната група (новородените сукалчета) смъртността може да достигне 100%. Поради бързото развитие на болестта, в много от случаите няма възможност от адекватно лечение.

Успоредно с лечението се налага извършване на почистване и щателна дезинфекция на цялото помещение и особено на родилното. Постелята се поддържа суха и чиста. Налага се промяна на храненето, което в нашите условия обикновено е невъзможно (в повечето случаи заболяването се проявява именно заради невъзможността на фермерите да осигурят адекватно хранене).

Най-сигурният начин за профилактика на заболяването е задължителното извършване на годишна ваксинация. Опитът сочи, че най-подходящото време за ваксинацията на основното стадо е в интервала октомври-ноември.

Считаме, че ентеротоксемията по овцете е важно заболяване за страната и би било добре ваксинацията да се включи като задължително мероприятие в ДПП, като средствата за извършването на ваксинацията да се поемат от ДФ”Земеделие”. При задължително ваксиниране срещу ентеротоксемия ще бъдат подпомогнати всички животновъди (овцевъди и евентуално козевъди), получаващи помош от ДФЗ, докато останалите (погребните овцевъди, неполучаващи подпомагане от ДФЗ) ще бъдат допълнително натоварени финансово. Има възможност вторите да не изпълняват вмененото от ДПП

задължително ваксиниране – т.е. трябва формулировката да е съобразена с тази вероятност. В противен случай следва подобни животновъди да бъдат санкционирани – ще бъдат необходими допълнителни проверки.

При наличен брой овце-майки 1 231 511 (форма 12ВД в края на 2013г) и ориентировъчна цена на ваксината от 0,80 лв., за двукратната им ваксинация ще са необходими 1 970 417,60 лв.

При еднократна ваксинация на агнетата ще са необходими 1 847 266 дози (1 231 511*1,5=1 847 266 агнета) или още 1 477 812,80 лв.

Така, при двукратна ваксинация на основното стадо и еднократно годишно ваксиниране на приплодите, за осигуряване на ваксината при обхващане на всички животни ще са необходими 3 448 230,40 лв.

Допълнително трябва да се калкулират разходите при включване и на козите в тази ваксинация, както и цената за извършване на самата манипулация.

Предвид силното влияние на опаразитеността на животните за развитие на енетеротоксемия, считаме, че следва да се помисли и за осигуряване на възможността за подпомагане на животновъдите (особено на овцевъди и козевъди) за ежегодно обезпаразитяване на животните. При ориентировъчна цена от 0,50 лв. на доза, ефектът би бил значителен, особено като се има предвид разпространението на паразитните заболявания при овцете.

